

Haringvisserij

Onder de titel 'Drie eeuwen zoutharingvisserij te Enkhuizen, 1550-1850' is van de hand van J. T. Bremer bij de uitgeverij 'de Stolphoeve-Pers' te Enkhuizen een boekje uitgekomen als no 3 van de *Paludanusreeks*.

De auteur begint zijn publicatie met de vermelding dat al in de 16de eeuw het vissen op zee voor de Hollanders een aanzienlijke bron van inkomsten was. De vangst van Noordzee-haring was de belangrijkste vorm van visserij, die dan ook voor de Verenigde Nederlanden een 'hoofdneering' wordt genoemd. Daarbij waren diverse nevenbedrijven nauw met de haringvisserij verbonden waaraan velen hun brood verdienden.

Bremer vermeldt dat een exact aanvangstijdstip van deze visserij niet duidelijk is, maar dat zeker omstreeks 1500 vijftig plaatsen in het tegenwoordige Noord-Holland inwoners hadden die ter zee gingen voor de haringvangst. Er worden vermeldingen genoemd uit 1494 en 1514 dat ook Enkhuizers op Zuiderzee-haring visten. Die vis mocht alleen als bokking worden gerookt of vers als panharing verkocht. In het begin van de 15de eeuw zou Enkhuizen al een belangrijke uitvoerhaven van bokking zijn geweest met handel via Kampen naar de Rijnlandse stapelplaats Keulen. Toch wordt het niet waarschijnlijk geacht dat Enkhuizen voor het midden van de 16de eeuw zich al met de Noordzeevisserij zou hebben bezig gehouden. Waar van een bloeiende haringhandel in 1535 wordt gesproken neemt de auteur aan dat het Zuiderzeeharing betreft; de eerste berichten over een eigen buizenvloot voor de Noordzeevisserij dateren uit die tijd.

Vervolgens gaat de schrijver in op de veranderingen waarbij in het midden van de 16de eeuw Enkhuizen een belangrijke positie als aanvoerhaven verkrijgt voor Noordzee-haring. Daarbij heeft ook de toeneming van de belangrijkheid van de visgronden bij de Shetland-eilanden ('Hitland') een rol gespeeld. Daarvoor lag Enkhuizen gunstiger dan de havens in het Maasmondingsgebied. In de publicatie wordt verder aandacht besteed aan de afzetmogelijkheden die zich verplaatsten van het Zuiden naar meer noordelijke exportgebieden. Ook de omvang van de vloot komt in beschouwing; deze is dikwijls overdreven voorgesteld. Wellicht had van het totale aantal buizen in de bloeiperiode dat op haring viste ruim de helft Enkhuizen als thuishaven.

Nog een aantal andere onderwerpen met betrekking tot de haringvisserij komt in dit boekje in behandeling: de grootte van de haringbuizen, het halen, kaken en zouten, de bemanning, de Enkhuizer schippers en stuurlieden, de partenvisserij, de besommingen, de grootte van de vangsten en de opbrengsten. Bremer besteedt ook aandacht aan de invloed van de oorlogen met Engeland en Frankrijk en daarmee aan de achteruitgang die zich vooral deed gelden in de 18de eeuw, waarbij enkele veronderstellingen worden gegeven waarom juist Enkhuizen zijn markt voor haring zal hebben verloren. Tenslotte is nog een kort hoofdstuk gewijd aan een „naamlijste der Haringschepen in 't Jaar 1741, ter Haringvisserije uitgevaren van Enkhuizen" en aan de kabeljauwvisserij bij Ierland omstreeks het midden van de 18de eeuw.

Het is een 30 pagina's tellend, ongeïllustreerd boekje, met inbegrip van een lijst van geraadpleegde literatuur (in de tekst wordt daarnaar

met noten verwezen). Het is een lezenswaardig geschrift met veel gegevens omtrent dit specifieke aspect van de Enkhuizer geschiedenis. Voor het Zuiderzeemuseum biedt deze brochure belangwekkende informatie voor de geplande expositie over de Stadsgeschiedenis van Enkhuizen in het *Westindisch pakhuis*. De prijs - f 17,50 - lijkt wat aan de hoge kant.

G. D. v. d. H.